

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРСАНТІВ

О.І. Анатольєва. Мотивація навчальної діяльності курсантів. Для ефективної організації освітнього процесу важливе розуміння структури, механізмів та умов розвитку мотивації навчання. Мотивація курсантів має свої особливості, оскільки навчання поєднується зі службовою діяльністю. За результатами дослідження навчальної мотивації курсантів було встановлено, що в структурі мотивації абсолютну перевагу має внутрішня мотивація, а саме мотиви, в основі яких лежить потреба в компетентності та пізнанні. Внутрішня мотивація підтримується зовнішньою: досягти поваги батьків та викладачів, бути прикладом для однокурсників, успішно скласти іспити тощо. Мотиви досягнення успіху переважають над мотивацією уникнення невдач. Навчальна мотивація курсантів пов'язана з їх головними цінностями: цікава робота та впевненість в собі, пізнання та розвиток. Знання структури мотивації курсантів дозволяє розробити систему методів оптимізації навчання.

Ключові слова: мотивація, навчальна мотивація, мотивація навчальної діяльності, мотивація досягнення успіху, структура навчальної мотивації курсантів.

О.И. Анатольева. Мотивация учебной деятельности курсантов. Для эффективной организации образовательного процесса важно понимание структуры, механизмов и условий развития мотивации обучения. Мотивация курсантов имеет свои особенности, поскольку обучение сочетается со служебной деятельностью. По результатам исследования учебной мотивации курсантов было установлено, что в структуре мотивации абсолютное преимущество имеет внутренняя мотивация, а именно мотивы, основу которой составляет потребность в компетентности и познании. Внутренняя мотивация поддерживается внешней: достичь уважения родителей и преподавателей, быть примером для сокурсников, успешно сдавать экзамены и т.д. Мотивы достижения успеха преобладают над мотивацией избегания неудач. Учебная мотивация курсантов связана с их главными ценностями: интересная работа и уверенность в себе, познание и развитие. Знание структуры мотивации курсантов позволяет разработать систему методов оптимизации обучения.

Ключевые слова: мотивация, учебная мотивация, мотивация учебной деятельности, мотивация достижения успеха, структура учебной мотивации курсантов.

Постановка проблеми. Проблема мотивації навчання є однією з центральних в педагогіці і педагогічній психології. Різні аспекти мотивації навчальної діяльності досліджували П.Я. Гальперін, Д.Б. Ельконін, В.В. Давидов, О.М. Леонтєв, Л.І. Божович, Н.Ц. Бадмаєва, І.І. Вартанова, І.В. Воронкова, Н.І. Гуткіна, М.В. Матюхіна, А.К. Маркова, А.І. Гебос, П.М. Якоб-

сон, А.О. Реан, Е. Дісі, Р. Райан, Т.О. Гордєєва, С.С. Занюк та інші. Але мотивація курсантів досліджена набагато менше, ніж студентів та школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість науковців під мотивом навчальної діяльності розуміють сукупність факторів, що зумовлюють прояв навчальної активності: потреби, цілі, установки, почуття обов'язку, інтереси тощо. При цьому, виявлено, що висока позитивна мотивація може відігравати роль компенсуючого фактору в разі недостатньо високих здібностей; проте ніякий високий рівень здібностей не може компенсувати відсутність навчального мотиву (А.О. Реан).

Крім цього, у багатьох дослідженнях доведено, що в процесі навчання у закладі вищої освіти сила мотиву навчання знижується (за Є.П. Ільїним) [1]. Тому в центрі уваги науковців були мотиваційні складові освітнього процесу. А.І. Гебос вивчав умови, що сприяють формуванню мотиву навчання у студентів. А.К. Маркова досліджувала фактори, що впливають на формування стійкої позитивної навчальної мотивації. С.С. Занюк розглядав психологічні механізми розвитку пізнавальних мотивів за допомогою тренінгу [2].

Грунтовне дослідження структури, механізмів, умов розвитку мотивації навчальної діяльності здійснила Т.О. Гордєєва. Вона визначає мотивацію навчання як варіант мотивації досягнення, що являє собою цілісну, складну багатовимірну і багаторівневу динамічну систему, яка включає ієрархію внутрішніх та зовнішніх мотивів діяльності, цілі, планування, самоконтроль виконання; стратегії реагування на труднощі, концентрацію на діяльності і наполегливість при її виконанні, систему уявлень про роль різних засобів досягнення успішного результату, про міру контрольованості навчального процесу. Найбільш надійним предиктором академічних досягнень студентів, на думку Т.О. Гордєєвої, є внутрішня мотивація, в основі якої лежить прагнення до задоволення базових, тобто притаманних усім людям, потреб у пізнанні, досягненні і саморозвитку [3, с. 18, 27]. Така позиція ґрунтується на теорії самодетермінації Е.Десі та Р.Райяна [4].

У публікаціях останніх років проблемі навчальної мотивації також приділялося чимало уваги. Б. Хоффман у фундаментальному дослідженні "Мотивація навчання і досягнення успіху" систематизував досвід розробки проблеми пізнавальної мотивації людини. Зокрема, у монографії розглядається оптимізація мотивації з метою перетворення формальних знань на дієві стратегії, що допомагають успішному досягненню індивідуальних і групових цілей навчання [5]. У роботі Е.Р. Короткевич проаналізовано основні типи мотивації, їх вплив на психологічний стан студента і результативність навчання [6]. Мотивацію як елемент управління освітнім процесом розглядає Я.А. Хмелєвська. Нею виділено види мотивів, прийоми і

методи мотивування студентів, умови формування мотивації [7]. В.М. Пуляєва та О.Н. Неврюєв розглядають вплив академічної мотивації на задоволеність студентів освітнім процесом. Ними також розроблено комплекс заходів щодо розвитку мотивації [8, с. 533].

К.Г. Михайльова та Д.О. Медведєва звернулися до малодослідженої в Україні проблеми – військово-професійної мотивації курсантів та, зокрема, здійснили компаративний аналіз мотивації та системи цінностей курсантів військових вузів і студентів [9, с. 93].

Мета дослідження. Дослідити зовнішню та внутрішню мотивацію навчальної діяльності курсантів, співвідношення між мотивацією успіху та мотивацією уникнення невдач.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. У нашому дослідженні предметом вивчення стала структура навчальної мотивації курсантів Національної академії внутрішніх справ. Комплекс психодіагностичних методів складався з опитувальника "Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів" А.О. Реана та В.О. Якуніна та "Мотивація навчання у вузі" Т.І. Ільїної [1]. У ході діагностики було обстежено 60 курсантів I курсу. За результатами дослідження на підставі опитувальника А.О. Реана та В.О. Якуніна було сформовано ієрархію мотивів навчальної діяльності курсантів:

1. Стати висококваліфікованим фахівцем обрали 95% опитуваних.
2. Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності - 70%.
3. Здобути глибокі та міцні знання – 60%.
4. Отримати диплом – 53,3%.
5. Успішно продовжити навчання на наступних курсах – 38,3%.
6. Домогтися схвалення батьків і оточуючих – 35%.
7. Успішно вчитися, скласти іспити на "добре" і "відмінно" – 33,3%.
8. Отримати інтелектуальне задоволення – 30%.
9. Постійно отримувати стипендію – 16,7%.
10. Не запускати вивчення предметів навчального циклу – 15%.
11. Бути прикладом для однокурсників – 15%.
12. Бути постійно готовим до чергових занять – 10%.
13. Досягнути поваги викладачів – 10%.
14. Не відставати від однокурсників – 6,7%.
15. Виконувати педагогічні вимоги – 6,7%.
16. Уникнути засудження та покарання за погане навчання – 5%.

Якщо проаналізувати даний перелік, то можна простежити значення внутрішніх та зовнішніх мотивів в структурі мотивації курсантів. Найвищий ранг отримали внутрішні мотиви, зокрема мотиви компетентності: "стати висококваліфікованим фахівцем" обрали 95% курсантів, "забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності" – 70%, "бути постійно

готовим до чергових занять" – 10%. А також пізнавальні мотиви – "здобути глибокі та міцні знання" – 60%, "отримати інтелектуальне задоволення" – 30%.

Зовнішня мотивація, за Т.О. Гордєєвою, включає два різні типи навчальних мотивів. Одні відповідають задоволенню потреб особистості в самоповазі, повазі і визнанні значущими людьми, передбачає прагнення до визнання соціумом і може ефективно доповнювати внутрішню навчальну мотивацію, сприяючи більш високим навчальним досягненням [3, с. 26]. До таких у нашому дослідженні належить велика група мотивів: "отримати диплом" обрали 53,3 % респондентів, "успішно продовжити навчання на наступних курсах" – 38,3%, "домогтися схвалення батьків і оточуючих" – 35%, "успішно вчитися, складати іспити на "добре" і "відмінно" – 33,3%, "погійно отримувати стипендію" – 16,7%, "бути прикладом для однокурсників" – 15%, "досягти поваги викладачів" – 10%, "виконувати педагогічні вимоги" – 6,7%.

Друга група мотивів зовнішньої мотивації, за класифікацією Т.О. Гордєєвої, є результатом фрустрації базових психологічних потреб в автономії, компетентності та прийнятті; ці мотиви чинять негативний вплив на інші мотиваційні змінні і безпосередньо на успішність навчальної діяльності [3, с. 20]. Такі мотиви отримали найменшу кількість виборів курсантів: "не запускати вивчення предметів навчального циклу" – 15%, "не відставати від однокурсників" – 6,7%, "уникнути засудження та покарання за погане навчання" – 5%.

Отже, в структурі навчальної мотивації курсантів абсолютну перевагу мають внутрішні мотиви (компетентності та пізнання), а також зовнішні мотиви визнання суспільством та значущими людьми. У зв'язку з цим, цілком слушною можна визнати думку Б. Хоффмана про те, що якщо учень мотивований лише зовнішніми стимулами, то він не бачить інших смислів, крім обіцяної нагороди. Якщо ж стимули одночасно і зовнішні, і внутрішні, то підключається самооцінка [10].

Варто також розглянути отримані результати в контексті традиційного для психологічних досліджень поділу мотивації на дві категорії: мотивація успіху та мотивація уникнення невдач. На цій основі Е. Еліот, Г. Макгрегор і К. Мураяма запропонували модель навчальної мотивації, в якій виділяються чотири типи мотивації (за Короткевич Е.Р.).

Перша група мотивів спрямована на досягнення майстерності (бажання відчувати себе компетентним). До таких у нашому дослідженні належать мотиви: "стати висококваліфікованим фахівцем", їх обрали 95% курсантів, "забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності" (70%), "здобути глибокі та міцні знання" (60%), "успішно продовжити навчання на наступних курсах" (38,3%), "отримати інтелектуальне задо-

волення" (30%) тощо. Друга група – мотиви, спрямовані на уникнення почуття некомпетентності. Наприклад, мотив "не запускати вивчення предметів навчального циклу" (15%).

Третя група орієнтована на демонстрацію результату (бажання бути компетентним в очах інших). Це мотиви: "отримати диплом" (53,3 %), "домогтися схвалення батьків і оточуючих" (35%), "успішно вчитися, скласти іспити на "добре" і "відмінно" (33,3%), "бути прикладом для однокурсників" (15%), "постійно отримувати стипендію" (16,7%), "досягти поваги викладачів" (10%). І четверта група мотивів орієнтована на бажання не бути некомпетентними в очах інших: "не відставати від однокурсників" (6,7%), "уникнути засудження та покарання за погане навчання" (5%).

Тобто, мотиви першої групи "бажання відсувати себе компетентним" та третьої групи "бажання бути компетентним в очах інших" переважають. Тому, цілком можна погодитись з Е.Р. Короткевич у тому, що середовище і стосунки людини з іншими людьми також відіграють важливу роль у формуванні мотивації [6, с. 51]. Цю думку поділяє і Я.А. Хмелевська. Вона наголошує, що для того, щоб оцінити силу мотивації до навчання, необхідно врахувати три компоненти і з'ясувати, чи вважає людина цю діяльність важливою, цінною для себе, чи прагне проявити свою компетентність у виконанні поставленого завдання, чи зустрине вона підтримку з боку тих, чия думка є важливо, тобто від соціального оточення [7, с. 261].

Подібну картину бачимо, якщо порівняти отримані результати з іншими класифікаціями навчальних мотивів. В.М. Пуляєва та А.Н. Неврюєв виділяють 7 основних факторів, які визначають мотивацію студентів до процесу навчання: пізнавальна мотивація, мотивація досягнення, саморозвитку, самоповаги, інтроєктована та екстернальна мотивація, амотивація [8, с. 536-537]. У нашому дослідженні амотивація не вивчалась. Інші ж групи мотивів простежуються в структурі навчальної мотивації курсантів: внутрішня і зовнішня мотивація, мотиви пізнання, компетентності, поваги та самоповаги.

Важлива роль мотивів пізнання та компетентності в структурі мотивації курсантів знайшла підтвердження також у дослідженні за методикою "Мотивація навчання у вузі" Т.І. Ільїної. У ній передбачені три шкали. За результатами тестування: за шкалою "набуття знань" курсанти отримали 462 бали. Шкала "оволодіння професією" – 390 балів. Шкала "отримання диплома" – 441 бал. Отже, у сукупності мотиви набуття знань та оволодіння професією переважають над мотивом отримання диплому, що, на думку Т.І. Ільїної, свідчить про правильний вибір професії.

Аналогічний результат отримали у своєму дослідженні В.М. Пуляєва та А.Н. Неврюєв – при вступі до навчального закладу молодими людьми

ми рухає, в першу чергу, мотивація пізнання і саморозвитку. Водночас, автори підкреслюють, що від курсу до курсу зростає амотивація, у студентів втрачається інтерес до навчання і саморозвитку. У зв'язку з цим висловлюється цілком слушна пропозиція переглянути консервативні підходи до організації освітнього процесу, впроваджувати інноваційні технології навчання, що передбачають самостійний вибір учнями індивідуальної траєкторії розвитку, проходження ряду дисциплін в дистанційній формі і приділяти більше уваги організації практики і стажування [8, с. 540].

Е.Р. Короткевич підкреслює, що в навчальному процесі необхідна така організація навчальної діяльності, при якій би росла пізнавальна активність учнів. На думку автора, цьому сприяє "проблемне навчання" [6, с. 51-52, 56].

На думку ж Б. Хоффмана, невмотивованих людей не буває. Він вважає, що можна навчити мотивації, стимулювати навчальну мотивацію безпосередньо або через виявлення прихованих цінностей і прагнень [10, с. 320]. К.Г. Михайлова та Д.О. Медведєва також вважають важливим аспектом мотивації навчання стабільну систему цінностей [9, с. 97].

У нашому дослідженні для вивчення ціннісної сфери курсантів було використано тест М. Рокича "Ціннісні орієнтації". У дослідженні взяли участь 23 особи. З них 87% обрали здоров'я та любов. Цікава робота та упевненість у собі – 74%. Щасливе сімейне життя – 70%. Матеріально забезпечене життя – 70%. Розвиток – 65%. Наявність хороших і вірних друзів – 57%. Пізнання – 43%. Життєву мудрість – 43%.

Ці результати подібні до тих, які отримали К.Г. Михайлова та Д.О. Медведєва. Проведене ними дослідження показало, що у військових курсантів домінують такі ціннісні орієнтації: здоров'я, щасливе сімейне життя, наявність хороших і вірних друзів, матеріальна забезпеченість. На підставі проведеного авторами компаративного аналізу також було продемонстровано, що система цінностей курсантів ідентична цінностям студентів, але мотивація курсантів на одержання професії більш стійка [9].

У нашому дослідженні за рейтингом цінностей курсантів до найважливіших увійшли: "цікава робота та упевненість в собі", "розвиток", а також "пізнання", адже саме вони сприяють підтриманню навчальної мотивації.

Загалом, отримані результати можуть стати основою для подальшої розробки заходів розвитку навчальної мотивації. К.Г. Михайлова та Д.О. Медведєва вважають першочерговими завданнями удосконалення змісту навчальних програм, їх ідентичність практичним аспектам професійної діяльності, формування суб'єкт-суб'єктних відносин в процесі навчання [9].

Т.О. Гордєєва ресурсами, що сприяють підвищенню навчальної мотивації, вважає такі: підтримка потреби учнів в автономії, їх право самостійно приймати певні рішення щодо змісту та форм навчання; підтрим-

ка потреби в компетентності через відстеження рівня складності навчальних завдань, створення відчуття успішності; систематичне використання проблемних, дослідницьких, дискусійних методів навчання, що сприяють підтриманню пізнавальної мотивації і розвивають вміння міркувати і вирішувати нестандартні практичні завдання; навчання процесу цілепокладання, з усвідомлення найближчих і далеких навчальних цілей і способів їх досягнення; розвиток оптимістичного мислення, віри в контрольованість навчального процесу та вміння конструктивно пояснювати причини успіхів та невдач; продумане використання оцінок як інструментів зворотного зв'язку, використання заохочувальних форм рейтингу тощо [3, с. 37-38]. Одним з напрямів формування навчальної мотивації курсантів може бути мотиваційний тренінг [11].

Висновки. Отже, результатами дослідження навчальної мотивації курсантів було встановлено, що в структурі навчальної мотивації абсолютну перевагу має внутрішня мотивація. А саме мотиви, в основі яких лежить потреба в компетентності, – стати висококваліфікованим фахівцем, забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності. А також пізнавальні мотиви – здобути глибокі та міцні знання, отримати інтелектуальне задоволення.

При цьому, мотиви набуття знань та оволодіння професією переважають над мотивом отримання диплому, що свідчить про правильний вибір професії. Встановлено, що внутрішня мотивація підтримується зовнішньою мотивацією задоволення потреб особистості у визнанні значущими людьми: досягти поваги батьків, викладачів, бути прикладом для однокурсників, успішно скласти іспити, отримати диплом тощо.

Мотиви досягнення успіху, зокрема бажання відчувати себе компетентним та бути компетентним в очах інших, переважають над мотивацією уникнення невдач. Навчальна мотивація курсантів пов'язана з цінностям, серед яких найважливішими стали: цікава робота та упевненість в собі, пізнання та розвиток.

Перспектива подальших досліджень. Знання структури мотивації курсантів дозволяє розробити систему методів розвитку внутрішньої мотивації до навчання. Серед таких можуть бути: забезпечення відповідності навчальних програм практичним потребам професійної діяльності, удосконалення системи оцінювання та формування рейтингу, використання проблемних, дослідницьких та дискусійних методів навчання, розвиток вміння ставити до досягати цілей, у тому числі за допомогою тренінгових занять.

Список використаних джерел

1. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 512 с.

2. Занюк С. С. Психологічні закономірності керування мотивацією учіння студентської молоді: автореф... дис. канд. психол. наук: 19.00.07 "Психологічні науки: педагогічна та вікова психологія" / Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Київ, 2004. 20 с.

3. Гордеева Т.О. Мотивация учебной деятельности: структура, механизмы, условия развития: автореф... дис. докт. психол. наук : спец. 19.00.07 "Психологические науки: педагогическая психология". / Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего профессионального образования "Московский государственный университет имени М.В.Ломоносова" . Москва, 2013. 46 с.

4. Deci E., Vallerand R. J., Pelletier L. G., Ryan R. (1991). Motivation and education: The Self-determination perspective // Educational Psychologist. Vol. 26. № 3-4. P. 325-346.

5. Hoffman B. Motivation for Learning and Performance. Amsterdam; Boston; Paris: Elsevier, 2015. 410 p.

6. Короткевич Э.Р. Учебная мотивация современного студента в контексте теории достижения целей. Образовательные ресурсы и технологии. 2019. № 3 (28). С. 27-32.

7. Хмелевская Я.А. Учебная мотивация как один из критериев эффективности учебного процесса. Научные тенденции. Педагогика и психология: Сборник научных трудов по материалам XXI международной научной конференции (4 февраля 2019 г.). Санкт-Петербург, 2019. С. 50-56.

8. Пуляева В.Н., Неврюев А.Н. Академическая мотивация как фактор удовлетворенности образовательными услугами. Креативная экономика. 2019. Т. 13, № 3. С. 533-544.

9. Михайлева Е. Г., Медведева Д.А. Мотивация получения высшего военного образования в современной Украине. Грани. Социология. 2015. № 6 (122). С. 92-98.

10. Флорова Н.Б., Ермолова Т.В. Мотивация обучения и достижения успеха. (Обзор монографии доктора Бобби Хоффмана) [Электронный ресурс]. Современная зарубежная психология. 2019. Т. 8, № 2. С. 19-25.

11. Анатольева О.І. Використання тренінгових технологій для розвитку внутрішньої мотивації курсантів. Юридична психологія. 2019. N1(24). С. 93-102.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. П'ін Е.Р. (2002). Motivacija i motivy. SPb. : Piter [inRussian]. 512 p.
2. Zaniuk S. S. (2004) Psykholohichni zakonimnosti keruvannia motyvatsiieiu uchinnia studentskoi molodi [Psychological patterns of management of student youth motivation]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [inRussian].

3. Gordeeva T.O. (2013). Motivacija uchebnoj dejatel'nosti: struktura, mehanizmy, uslovija razvitija [Motivation of education alactivity: structure, mechanisms, development conditions]. Extended abstract of Doctor'sthesis. Moscow [inRussian].

4. Deci E., Vallerand R. J., Pelletier L. G., Ryan R. (1991). Motivation and education : The Self-determination perspective // Educational Psychologist. Vol. 26. № 3-4. P. 325-346.

5. Hoffman B. Motivation for Learning and Performance. Amsterdam; Boston; Paris: Elsevier, 2015. 410 p.

6. Korotkevich E.R. (2019). Uchebnaja motivacija sovremennogo studenta v kontekste teorii dostizhenija celej [Educational motivation of the modern student in the context of achiev ementgoal theory]. Obrazovatel'ny eresursy i tehnologii – Educational Resources and Technologies, Vol. 3, 28, 27-32 [inRussian].

7. Khmelevskaya Y.A. (2019). Uchebnaja motivacija kak odin iz kriteriev jeffektivnosti uchebnogo processa [Educational motivationas one of the criteria for the effectivenessof the educational process]. Scientific trends. Pedagogy and Psychology: International scientific conference (pp. 50-56). St. Petersburg [inRussian].

8. Pulyaeva V.N., Nevryuev A.N. (2019) Akademicheskaya motivatsiya kak factor udovletvorennosti obrazovatel'nymi uslugami [Academic motivationas a factor of satisfacti on with educational services]. Kreativnajaj ekonomika – Kreativnaya ekonomika, Vol. 13, 3, 533-544 [inRussian].

9. Mykhaylyova K.G., &Medvedeva D.A. (2015). Motivacija poluchenija vysshego voennogo obrazovanija v sovremennoj Ukraine [Motivation for highermilitary education in modernUkraine]. Grani. Sociology, 6, 122, 92-98 [in Russian].

10. Florova N.B., &Ermolova T.V. (2019) Motivacija obuchenija i dostizhenija uspeha. (Obzor monografii doktora Bobbi Hoffmana) [Motivation for Learning and Performance. Review of Monograph by Bobby Hoffman]. Sovremennaja zarubezhnaja psihologija – Journal of Modern Foreign Psychology, Vol. 8, 2, 19-25 [in Russian].

11. Anatolieva O. (2019). Vykorystannia treninhovyk htekhnologii dlja rozvytku vnutrishnoi motyvatsii kursantiv [Use of Training Technologies for Development of Cadets Internal Motivation]. ridinap psiholog – Legal psychology. 1, 24, 93-102 [in Ukrainian].

O.I. Anatolyev. Motivation of educational activity of cadets. For the effective organization of the educational process, understanding the structure, mechanisms and conditions of development of learning motivation is important.

The motivation of the cadets has its own peculiarities, since training is combined with work activity. According to the results of the study of cadets' educational motivation, it was found that in the structure of motivation an absolute preference is given to intrinsic motivation, namely the motives, which are based on the need for competence and cognition. The intrinsic motivation is supported by the extrinsic: to achieve the respect of parents and teachers, to be an example for classmates, to successfully pass the exams and so on. Success motives outweigh the failure avoidance motivation. Students' educational motivation is related to their core values: interesting work and confidence, cognition and development. Knowledge of the structure of cadets' motivation allows to develop a system of methods of optimization of learning.

The prospect of further research. Knowledge of the structure of cadets' motivation allows to develop a system of methods of development of intrinsic motivation for learning. These may include: ensuring that curricula are in line with the practical needs of professional activity, improving the rating and rating system, using problematic, research and discussion methods of teaching, developing the ability to achieve goals, including through training sessions.

Keywords: *motivation, educational motivation, motivation of educational activity, motivation for success, structure of educational motivation of cadets.*

УДК 159.937.7

М.Ф. Бабій

ВПЛИВ РОДИННИХ ВЗАЄМИН НА СТРАТЕГІЮ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКА

М.Ф. Бабій. *Вплив родинних взаємин на стратегію поведінки підлітка.* У статті підкреслюється значення родинних стосунків у формуванні стратегії поведінки малолітнього. Вони змінюються із віком дитини. Разом з тим, вона, спостерігаючи за взаєминами у сімейному колі, вчиться вибудовувати комунікаційні зв'язки та стратегію поведінки з іншими особами. Це актуально для підліткового віку, оскільки спілкування із ровесниками займає у житті підлітка центральну позицію.

Вдало вибрана стратегія поведінки пришвидшує процес налагодження контактів. Допомогає знайти спільну мову з однолітками. Значно підвищує його престиж, груповий статус та збільшує коло знайомих. Відповідно, росте самооцінка й рівень домагань. Підліток стає популярним у своєму оточенні та займає вищі щаблі у групових стосунках.

Ключові слова: *підліток, відчуття дорослості, спілкування, статус, престиж, група, соціалізація.*

Н.Ф. Бабій. *Влияние семейных отношений на стратегию поведения подростка.* В статье подчеркивается значение семейных отношений в формировании стратегии поведения малолетнего. Они меняются с возрастом ребенка. Вместе с тем, он, следуя за взаимоотношениями в семейном кругу, учится выстраивать коммуникационные связи и стратегию поведения с другими лицами. Это актуально для подросткового возраста, так как общение с ровесниками занимает в жизни подростка центральную позицию.